

Балтшина – КРАЙ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЖЕРЕЛ

ГОРОД МОЕЙ ЛЮБВИ (БАЛТСКИЙ ВАЛЬС)

Сл. С.Цванг
Муз. Н.Сорока

Територія нинішньої Балтщини була населена з дуже давніх часів, про що свідчать численні археологічні знахідки.

Офіційні згадки про поселення на березі річки Кодими датовані першою половиною XVI сторіччя. Ці землі в різні часи належали Литві, Польщі, Туреччині, Росії. У XVII столітті власниками цих земель були польські магнати Концепольські, Замойські, які переселяли сюди селян з Волині, Галіції, Польщі. З XVIII століття ці землі придбали та тривалий час користувалися і розвивали князі Любомирські. Князі Любомирські побудували тут замок і заснували місто Юзефград. У 1776 р. Юзефград отримав від короля Станіслава Магдебурзьке право з привілеєм проводити щорічно 2 ярмарки. Певний час річка Кодима була кордоном між Польщею і Туреччиною. Зберігся і діє костюл св. Станіслава та мережа підземних ходів. Балтський ярмарок описував польський письменник Фредерік Краузе, польські художники Юліуш Коссак і Йосип Хельмонський. Відомо, що граф Любомирський похований у Варшаві. Дослідженню цих і наступних подій присвячено це видання.

Проект «Балтщина - край європейських джерел» підтриманий Європейською програмою Міжнародного фонду «Відродження» у рамках конкурсу «Європейська ідентичність України».

Проект реалізований Асоціацією підприємців Балтського району Одеської області (керівник проекту – Всеволод Захаров).

Матеріали підготували:

- передмова – Петро Ткач;
- основна частина – Олександр Таскин;
- післямова – Всеволод Захаров.

Обробка фотографій – Андрій Зелінський, Володимир Гаврилук.

Дизайн та комп'ютерна верстка – Валерія Назарчук.

Організації, які брали участь у реалізації проекту:

- Балтська районна рада – голова Валерій Желіховський;
- ТОВ «ТРК «Примор'я» - директор програм Ганна Рибіцька;
- адміністрація Тарновського повіту (Польща) – староста Тарновського повіту Мечислав Крас;
- Одеський національний університет ім. І.І.Мечникова;
- редакції газет.

Проект здійснено за підтримки Міжнародного фонду «Відродження». Погляди, викладені в цьому виданні, є думками авторів і не обов'язково збігаються з позиціями Міжнародного фонду «Відродження».

© Асоціація підприємців Балтського району Одеської області, 2012

*Театрами не славится,
От моря он далёк.
Но всем, конечно, нравится
Мой славный городок.
И музыкой и песнями
Всегда он встретит Вас.
Известен под Одессою
Его веселый вальс.*

ПРИПЕВ:

*Балта – город родной.
Старый парк над рекой.
Город цветущих садов.
Молодость. Песня. Любовь.*

*Летит весна по городу
На крыльях ветерка.
Народ шагает молодо
К машинам и станкам.
И трудимся прекрасно мы,
Как водится у нас.
Настанет вечер ласковый,
Зовёт знакомый вальс.*

ПРИПЕВ:

*Балта – город родной.
Старый парк над рекой.
Город цветущих садов.
Молодость. Песня. Любовь.*

*Горит закат малиновый
За золотом полей.
И звонкой мандолиною
Залился соловей.
Серебряной полоскою
Река струится тут.
По улице Котовского
Влюбленные поют.*

ПРИПЕВ:

*Балта – город родной.
Старый парк над рекой.
Город цветущих садов.
Молодость. Песня. Любовь.*

Передмова

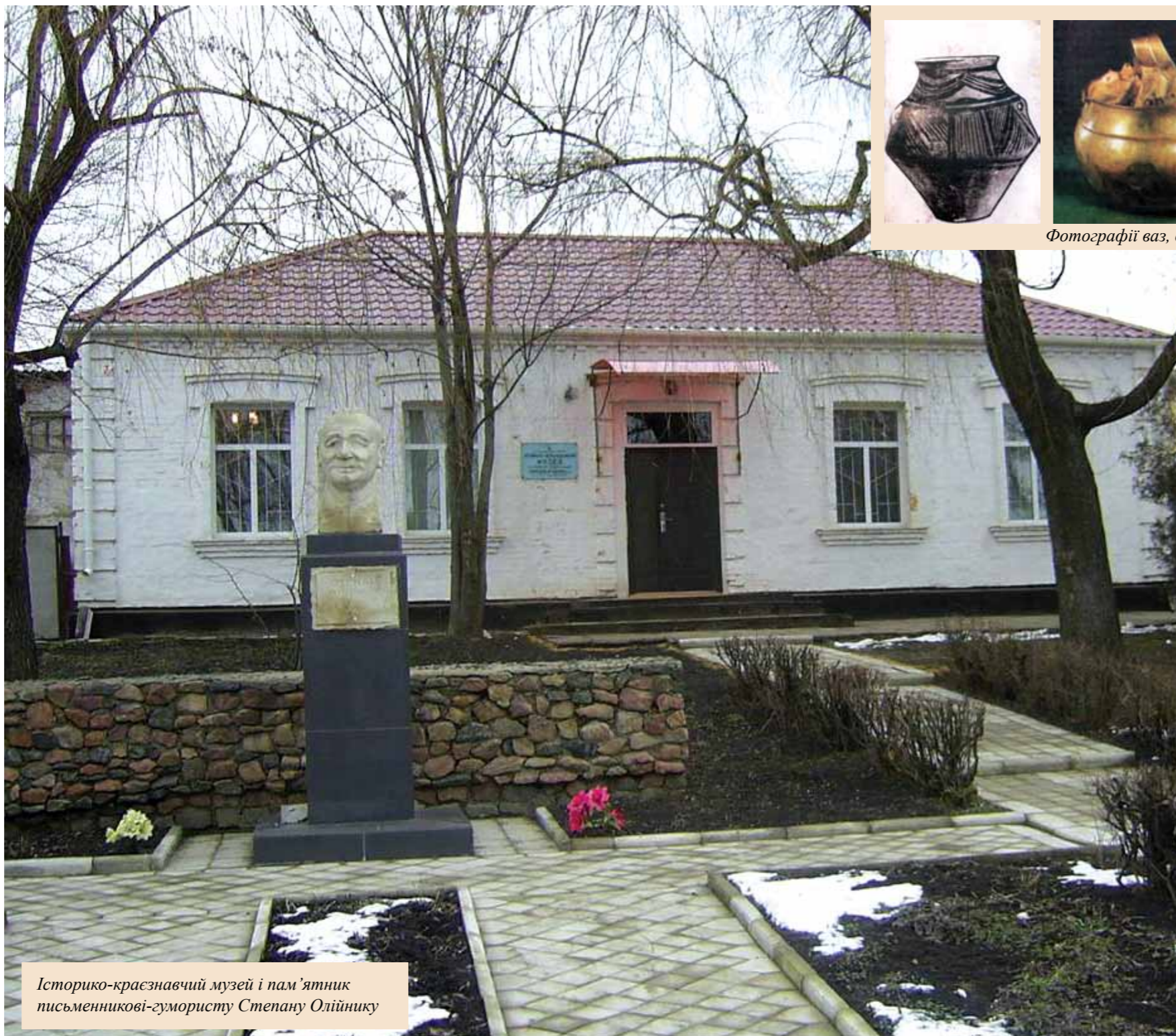
Задумаймося... Досить тісний зв'язок існує між людиною і природою. І людина, і рослина для того, щоб вижити, пускає глибоко свої корені на тій землі, де народилася й живе.

Для кожного з нас найсвятішими є слова: мати, батьківщина. Адже батьківщина – це не тільки наша країна, а й рідна домівка, і те місце, де народився, виріс, де вперше почув лагідну мамину колискову, де минули найкращі роки твого життя, де ти вперше познайомився з історією своєї вулиці, міста, краю, де доторкнувся до культурної спадщини і свято бережеш її.

Де б ти не жив, куди б не закинула тебе доля, отой солодкий та любий дим рідного краю має бути завжди з тобою. Мандрівка в минуле, до рідних батьківських стежинок – це не мода і не забаганка, а людська потреба, яка освячується духовними витоками, громадянським обов'язком.

Чудовий край Балтщина. Численні природні багатства, чудові лісостепові пейзажі, прекрасні та гостинні жителі краю, його неповторний місцевий колорит та багата історія. Ось що несемо ми в своїх серцях через все своє життя. Балтщина – це моя батьківщина.

В її історію вплелися різні історичні події. Сприятливі для господарства природні умови і великі простори незайманих колись земель, розташованих в межиріччі між річками Тілігул та Савранкою, прива-

Історико-краєзнавчий музей і пам'ятник письменникові-гумористу Степану Олійнику

Фотографії ваз, в тому числі золоті ваз.

блювали сюди поселенців з давніх часів.

На території сучасної Балтщини виявлені численні залишки стоянок і поселень різних історичних епох – від палеоліту до середньовіччя. Про що свідчать, дослідженні АН УРСР археологічні пам'ятки, яких в районі нараховується 56.

В період неоліту тут жили люди. Вони займалися землеробством та скотарством.

В VII-V ст. до н.е. тут селилися племена азолонів, а пізніше – кімерійці, скіфи, сармати, гуни, готи, авари, предки слов'ян – анти. В II на початку III ст. н.е. в цих краях жило одне із племен вестготів – тервенги. Історія зберегла для нас назву провідного роду цього племені – роду Балтів.

В IX-X століттях територія сучасної Балтщини увійшла до складу Київської Русі. В період феодальної роздробленості Русі на цю місцевість неодноразово напали половці (кипчаки, кумани).

Татаро-монгольські нашествия середини XIII століття страшенно спустошили межиріччя Південного Бугу і Дністра. Місцеве населення було частково знищене, частково відійшло в більш безпечні північні райони.

Наприкінці XIV століття Велике князівство Литовське, яке оволоділо Подніпров'ям, витіснивши з Буго-Дністровського межиріччя ординців, просувається на південь до Чорного моря. Район між річками Савранкою та Кодимою, яка тоді називалася Вітовтовим Бродом, починає заселятися українськими селянами з Поділля та молдаванами з-за Дністра.

Фотографії кісток мамонта та мастодонта, зуба мастодонта;

Знаряддя праці різних періодів і курильні трубки козаків.

Литовський період

У кінці XIV ст. південно-західна частина Правобережної України відійшла під сферу впливу Великого Князівства Литовського. Найбільше зусиль до цього доклав Ольгерд Гедимінович (1296-1377 рр.), що став князем Литовським. Ольгерд зібрав велике військо (1362 р.) на березі р. Сині Води (ліва притока Південного Буга), розбив татарські орди, яким належала велика частина Поділля. Після того литовський князь Витовт Кейстутівич остаточно відібрав у татар Південне Поділля і добився виходу до Чорного моря.

У литовсько-російський період поновлюється процес колонізації лівого берега Дністра і межиріччя Саврані та Кодими.

У кінці XIV століття вже існувало с. Саврань.

У кінці XV – початку XVI ст. Південне Причорномор'я захопила Османська імперія. Сюди ж були переселені нагайці, підвладні Кримському ханству. Не маючи можливості протистояти турецько-татарським військам, литовсько-польські феодалі остаточно залишили територію Буго-Дністровського межиріччя в кінці XV століття. Межа між Кримським Ханством, а згодом – султанською Туреччиною і Річчю Посполитою з часом склалася на річках Ягорлик і Кодима. Спустошення татарами цих територій не дало можливості колонізувати цю місцевість. Проходив тут Кучманський шлях. Брацлавські та Вінницькі старости і князі Острозькі, Сангуники, Збразьські не змогли організувати достатню оборону своїх південних кордонів.

У цей період на Поділля і Брацлавщину уриваються орди нагайських і кримських татар.

Ріка Кодима стала рубежем протистояння між двома країнами.

Литовський князь
Витовт Кейстутівич
(1350-1430).

Палац князів Любомирських

Польський період

Після Люблінської Унії (1569 р.), при королеві Зигмунті II Августі знатні магнати польської держави добилися від короля і Сейму подальшого розподілу великих просторів на Правобережній Україні.

З 1566 р. з Литовської провінції в південно-східній частині Поділля було утворено Брацлавське воєводство. Після переходу Брацлавщини під владу Польщі її південні землі після князів Острожських успадкували князі Замойські. Інші землі вони отримали від польського короля Стефана Баторія грамотою від 26 березня 1579 р. Канцлерові і коронному гетьману Яну Замойському було доручено закріпитися на безлюдних пустках кордонів Подільського і Брацлавського воєводств.

У першій половині XVII ст. Замойські Ян і його син Томаш володіли значними землями від р. Дністер до р. Кодими. Ними було засновано с. Кринички (на території нинішнього Балтського району). Після смерті Томаша територія земель від р. Південний Буг між річками Савранка і Кодима перейшли у власність князів Конецпольських, серед яких відомий Станіслав, син воєводи серадського Олександра Конецпольського. Він був коронним гетьманом. Станіслав запросив французького інженера Гайома Левассер де Боплена для будівництва укріплень, що захищали м. Київ від нападів татар. Одне з укріплень він побудував біля м. Саврань, а також склав першу карту України.

Доля цього краю змінювалася залежно від політичної ситуації, яка залежала від ходу війни між Польщею і Османською імперією, а також Московським царством і завершилася у той час розподілом території по Андрушевському перемир'ю 1667 р.

Правобережна Україна, у тому числі Брацлавщина, залишилася у складі Речі Посполитої.

Незабаром після поразки у війні з Туреччиною поляки склали 18 жовтня 1672 року Бугацький мирний договір.

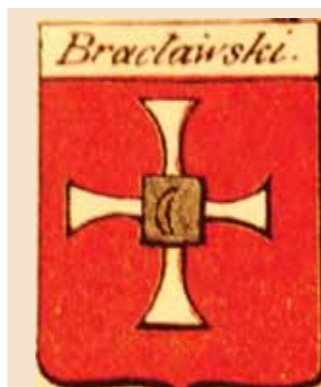
Поділля відійшло до Туреччини. Брацлавщина потрапила під владу залеж-

Пам'ятник Люблінської унії (м. Люблін, Польща).

Польський король
Зигмунт II Август
(1520-1572)

Герб Брацлавського
воєводства

Гетьман Ян Замойський
(1541-1605)

Герб Замойських

Заступник канцлера короля
Томаш Замойський
(1594-1638)

Коронний гетьман
Станіслав Конецпольський
(1591-1646)

Герб Конецпольських

ного від турок правобережного українського гетьмана Петра Дорошенка (1627-1698 рр.).

У квітні 1672 року польський Сейм відмовився затвердити умови Бугацького договору, що призвело до нової польсько-турецької війни. По Журавненському договору (17.10.1676 р.) Поділля залишилося у складі Туреччини, при цьому територія Брацлавщини ще раз зазнала спустошення. Гетьман Лівобережної України І.С. Самойлович повідомляв 19 грудня 1676 року російському бояринові А.С. Матвееву: «Турки і татари Дорошенка покинули без допомоги, гетьманувати не було ким, бо від Дніпра до Дністра й духу людського не залишилося»

Після підписання 1686 року «Вічного миру» між Польщею і Московською державою західна частина Правобережної України залишилася у складі Речі Посполитої. Тільки Брацлавщина і землі по річках Ягорлик і Кодима після Бахчисарайського мирного договору 13 січня 1681 року, за яким закінчилася російсько-турецька війна 1677-1681 рр., залишалась під контролем Туреччини до 1699 року. Частина Задніпров'я, тобто землі від Дніпра до Дністра, до яких входила Брацлавщина, були визнані нейтральними і перетворені «на пустелю без міст і населення».

Польський король Ян III Собеський вступив у боротьбу з Туреччиною і вів її до 1691 року.

Похід татар. Картина художника Ю. Брандта

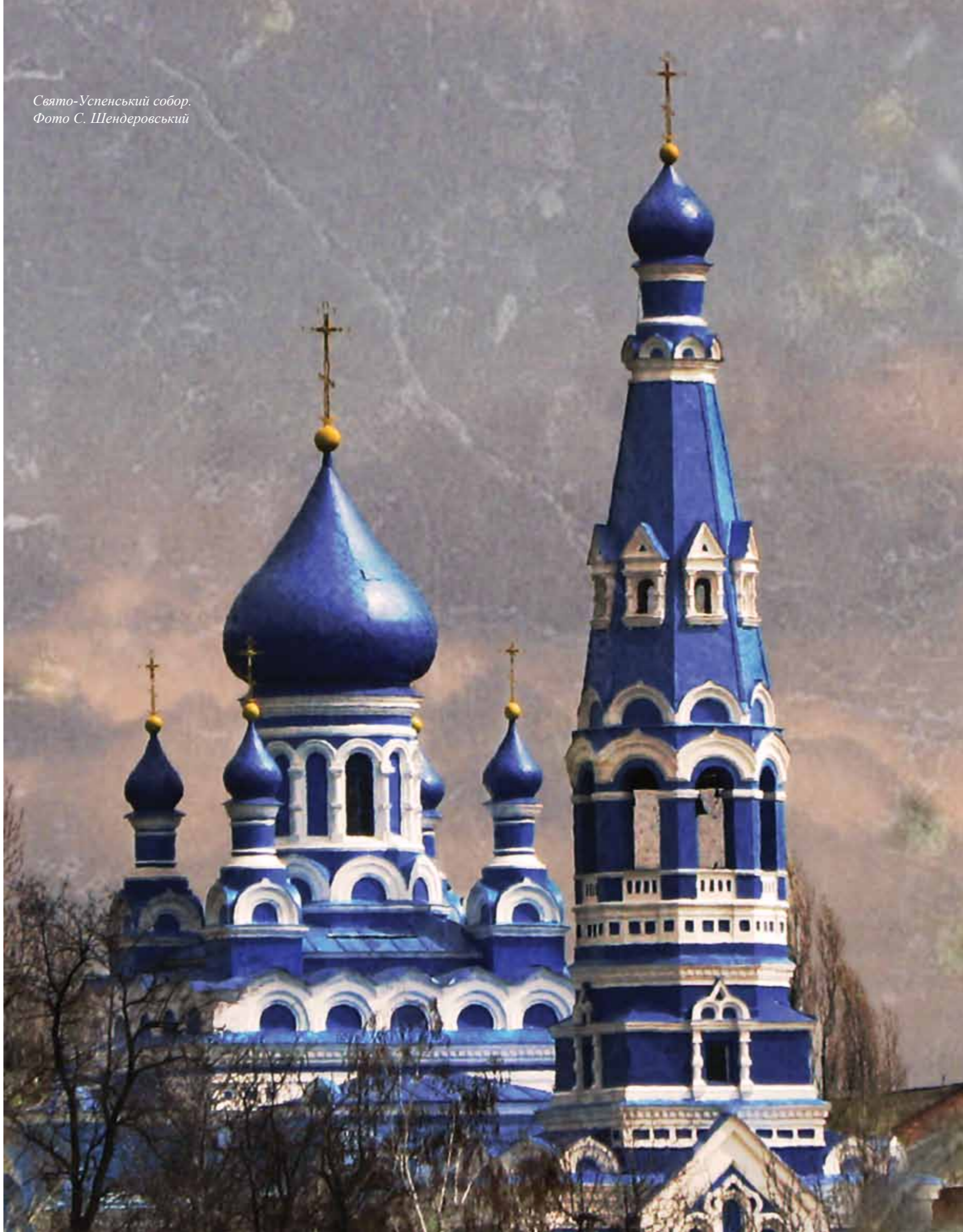
Король Ян III Собеський (1629-1696)

Маючи потребу у бойових силах, король не заважав переходу українських козаків у цей «пустельний край» і дозволив їм разом з селянами заселяти обрані ними місця. Після 1685 року король звернувся до козачих вождів, проголосив свій універсал, в якому він дає козакам у повне володіння весь «край між Дніпром і Дністром, а за це просить їх допомоги йому у боротьбі з бусурманами». Одним з перших на заклик короля відгукнувся Семен Палій (Семен Пилипович Гурко, 1640-1710 рр.). Під його владну руку стікалася маса усіх збіглих селян і козаків з лівого берега Дніпра, невдоволених порядками, що проводяться за час гетьманування лівобережних гетьманів. За якихось 3-4 роки «на Правобережжі знову з'явилася значне народонаселення і значне козацьке військо».

Існує версія, що в цей час на лівому березі річки Кодима, біля її розширення, утворилося поселення під назвою Палієве Озеро. Однією з версій походження назви є те, що вона пішла від прізвища білоцерківського і фастівського полковника Семена Палія, який зі своїм військом у 1693 році розгромив Бужацьку татарську орду на р. Кодима (неподалік від нинішнього м. Балти).

Після Карновицького миру між Польщею і Туреччиною 1699 р. Речі Посполитій були повернені землі між річками Південний Буг і Дністро уздовж річок Кодима і Ягорлик, по яких в 1703 р. була визначена межа між двома державами. Власник цих земель, що повернувся, воєвода Серадській Ян-Олександр Конєцпольський, віддав ці пустопорожні землі відважним

Свято-Успенський собор.
Фото С. Шендеровський

сміливцям «державникам» і не вимагав плати. Тільки висував одну умову: в певний час колонізувати зайняті землі.

По пруському трактату 1711 р. Ян-Олександр Конєцпольський упорядкував свої володіння і почав колонізацію цих земель. Помер в 1720 році, не залишивши потомства.

З 1720-1723 рр. ці землі дісталися Олександрю і Францишику Валєвським – синам Маріани Конєцпольської. Обтяжені великими боргами, спадкоємці Конєцпольського у 1723 р. передають ці володіння Олександрю Валєвському, мечникові Серадському, який в тому ж 1723 р. поступається маєтками, що складаються з 30 міст і 435 фолькарій, князеві Єжи Павлу Олександрю Любомирському, представникові Пшеворської лінії.

Князь
Єжи Павло Олександр Любомирський
(1669-1735)

Єжи Павло Олександр Любомирський, старший син Олександра Михайла, прийнятий при королівському дворі, брав участь у багатьох війнах проти шведів, отримав чин фельдмаршала. Проявив себе він не лише як талановитий полководець, але і як політик, часто брав участь в засіданнях Сейму. Один з сильних представників роду Любомирських, Єжи Павло Олександр вирішував великі стратегічні господарські питання – на спустошених землях Брацлавщини проводив масове заселення селян з Волині і Польщі. Фінансовими справами у Любомирських займалися євреї, для яких він виклопотав привілеї в торгівлі, ремісництві, спорудженні синагог. Помер князь Єжи Любомирський 14.10.1735 р. у Варшаві, де і похований.

Від першого шлюбу з Іоанною Кароліною Страугаузен князь Єжи Павло Олександр Любомирський мав дочку і двох синів - Юзефа і Станіслава. 24 листопада 1738 р. Юзефу переходять південні володіння батька, і, зокрема, Палієве Озеро. Також він отримує староство Ягорлицьке, перебуваючи при цьому воєводою Сандомирським, подстоїєм литовським, кавалером ордену Орла Білого. Він продовжує почате батьком будівництво на височині невеликого укріплення-замку біля Палієва Озера, розбиває вулиці, будує мережу підземних ходів, що зв'язують будинки.

З того часу почалось існування Юзефграда (згодом зіллється з Палієвим Озером), названого (1755 р.) на честь його засновника Юзефа Любомирського. Студи залучаються князем з Криму і масово переселяються греки і вірмени, що терпіли там утиски. Тут вони займалися торгівлею разом з єврейським населенням. В цей же час Любомирським заселяються ці землі зі своїх північних володінь селянами (українці, поляки) для розвитку землеробства і тваринництва.

У 1754 році Юзеф заснував містечко Кодима.

В цей час на протилежному (правому) березі р. Кодими в 1748 р. турецькою Портою була заснована слобода Балта (у перекладі з тюркського – «бойова сокира»). У Балті була турецька адміністрація, яка так само залучала переселенців. Тут заселилася велика старообрядницька община (вихідці з Чернігівщини). Населяли слободу також євреї, вірмени, турки, татари, молдавані і представники інших національностей.

Зручне географічне положення Юзефграда-Балти зумовило утворення мережі доріг, що зв'язують населення з різними пунктами, розташованими на Дубоссарському, Тульчинському трактах, дорогах на Умань, Саврань, Хаджибей. І тепер Балта знаходиться на перетині семи доріг. Це, з одного боку, приносило велику вигоду для двох поселень, але, з іншого боку, принесло згодом жителям безліч бід.

Князь Юзеф помер в 1755 році, не залишивши спадкоємців, хоча був тричі одружений.

Усі його володіння переходять братові Станіславу – воєвода Брацлавський, а потім Київський, Х староста Сандецький. Він був одним з найбагатших магнатів Речі Посполитої.

Головна його резиденція знаходилася в м. Рівне на Волині, де він облаштував собі палац. З біографічних даних відомо, що князь Станіслав так само продовжує справу свого

Фрагменти підземних ходів у нинішній Балті

Князь Юзеф Любомирський (... - 1755)

Князь Станіслав Любомирський (1704-1793)

Карта м. Балта.

Костьол св. Станіслава 1765 р. (фото початку ХХ ст.)

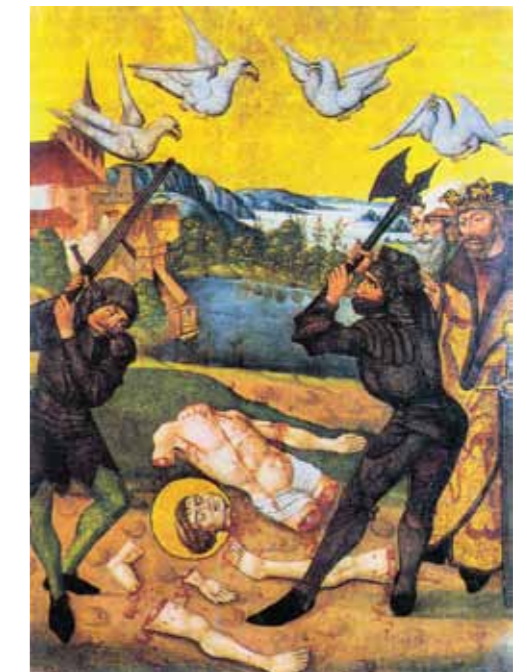
Костьол св. Станіслава (фото 2011 р.)

Палац князів Любомирських - ХVІІІ ст. Фото 2011 р.

батька, в 30 – 50-х рр. проводить на спустошених після турецької окупації і воєн територіях інтенсивну акцію заселення і розведення господарства, проявляючи при цьому велику енергію і уміння організувати життя переселенців. Станіслав заснував безліч сіл і міст, безпосередньо сам і за допомогою дрібної шляхти давав переселенцям тимчасові пільги, поселяючи в слободу, зводив десятки римсько-, греко- і армяно-католицьких костьолів, а також православних церков.

У документі пожертвувань 1765 року у своїй резиденції в м. Рівне, князь Станіслав Любомирський видає указ про будівництво для юзефгородських вірмен костьолу армяно-католицького. Це сталося після того, як вірмени на території Польщі визнали верховенство Папи Римського і створили армяно-католицьку церкву з центром в м. Львові. Імовірно в 1765 р. з м. Львова прибув знаменитий скульптор і архітектор Себастьян Фисенгер для будівництва Храму Божого. Любомирський просив, щоб названий був костьол на честь його патрона св. Станіслава Краківського, єпископа-мученика.

Святий Станіслав

По церковних описах, в костьолі були портретні зображення засновників і власників Юзефграда. Побудований був також і палац (у його будівлі нині розміщується педагогічне училище).

Турбувався Станіслав про господарське життя у своїх маєтках. Для розвитку ремесел і торгівлі в міста заселяв євреїв, яким давав різні привілеї, тримав для охо-

рони багато особистої надвірної міліції. Як усі магнати того часу, він так само любив дозвільне життя з бенкетами і банкетами, часто мав конфлікти з сусідами на майновому ґрунті. Налаштовував Річ Посполиту на конфлікти з татарами, внаслідок чого хан Карим Герей погрожував напасти на польські землі, але відмовився від своїх намірів після отримання викупу з королівської казни.

У 1764 р. Станіслав виставив свою кандидатуру у Варшаві на отримання трону в Польщі, але не був обраний.

Королем Польщі став Станіслав Август, ставленик імператриці Російської імперії Катерини II, що привело до великого обурення польської шляхти, що бачила в цьому загибель Польщі.

У м. Барі була скликана Барська конференція, один з керівників якої Юзеф Пулацький двічі у березні 1768 р. просив князя Станіслава співпрацювати з конфедерацією, тобто протистояти новообраному королеві і боротися за збереження старих порядків. Але той не погодився, а дружина князя Станіслава Людвика – Гонората допомагала їм.

Для пригнічення конфедератів Катерина II направляє військо на чолі з генералом Кречетниковим, яке 5 березня, переслідуючи конфедератів, переходить польсько-турецький кордон, спалюючи слободу Балта, в якій сховалися конфедерати. Одночасно Росією було спровоковано гайдамацький рух. Усе це призвело до того, що 16-18 червня 1768 р., за вказівкою М. Зализняка, переслідуючи євреїв, що бігли з Умані, загін під командуванням сотника Василя Шила нападає на Юзефград, а потім на Балту. Було убито багато жителів, а місцевість пограбована. Цей другий розгром у Балті підштовхнув Туреччину до оголошення війни Росії 6 жовтня 1768 р.

У цьому ж році епідемія чуми забрала багато життів у цих поселеннях. У 1769 р. татари напали на володіння Любомирських і викрали 31 000 осіб ясыра. У 1770 р. російський генерал Петро Лисандер розоряє маєтки Любомирських, наносячи колосальні збитки, що налічують до 11 мільйонів злотих. У Любомирського повертається напад божевільля.

У 1770 р. війська Паніна спалюють Балту, після цього в деяких історичних джерелах зустрічається назва Фокшана-Балта (з молдавського Фокшана – що “вийшла з вогню”). Російська імперія підкорила Крим і вийшла до Чорного моря. Ві-

Король Польщі
Станіслав Август
Понятовський

Князь
Олександр
Любомирський
(1749-1808)

Будинок та магазин єврейського купця

йна закінчилася в 1774 р. після укладення миру Кайчук-Кайнаджи. Поселення почали відроджуватися з попелу. Діти князя виклопотали у короля Станіслава Августа опіку над хворим батьком і розподіл між ними його володінь. Юзефград переходить до князя Олександра.

Князь Олександр Любомирський – останній володар Юзефграда (1775-1793 рр.). Каштелян київський (1785-1790 рр.), генерал-майор французьких військ (1807 р.), одружений на Розалії Ходкевич з Чорнобиля, яка 2 вересня 1792 р. в Парижі, як аристократка, була страчена на гільйотині. Залишилася єдина дочка Розалія, дружина Вацлева Ржевуцького (Емір). Він володів до 1831 р. у Балтському повіті м. Саврань і усіма селами на шляху до с. Песчана включно.

Олександр Любомирський для відновлення і розвитку Юзефграда виклопотав у короля Магдебурзьке право (на території України ці права в порівнянні з містами Польщі мали свої особливості і носили більш обмежений характер). Воно давало велику можливість економічно розвивати цю місцевість, залучати нових переселенців, підняти торгівлю, ремісництво, сільське господарство.

Юзефград над Кодимою, заснований серед широких степів Юзефом Любомирським, спадкоємець якого 1 листопада 1776 р. отримав від короля привілею: «Донесено нам членами совета нашего, на стороне нашей оставшейся: что Юзефград – городок Александра Х. Любомирского, воеводы киевского, наследственное, с давних времён заложено и людьми послушными и разумными для поддержания надлежащего порядка заселено, до сих пор без прав городских остаётся. Хочется, чтобы в государствах наших между другими добропорядочными и торговыми городами также и городок был зачислен, и чтобы в нём справедливость для каждого обеспечена была, за дело правильное и нужное, с правом распространённым правильно понятному, правом Магдебургским, и другими всевозможными свободами, прерогативы которые с этого права вытекающими поэтому городку даём, забирая всякие иные права и обычаи, которые праву Магдебургскому противоречить будут. С этого времени свобода иметь магистрат бургомистровский, войтовский, членов магистрата (советников), лавников и других урядников выбирать, ставить, одним словом, юрисдикцию советскую и войтовскую основать; 2 кан-

дидата на бургомистра ежегодно, а 2 на войта безсрочно выбирать и к утверждению воеводе или его заместителю подавать; дела текущие между гражданами городка (местечка) разбирать и утверждать; людей прегрешных, свольных и всяких особ в городе и на землях принадлежащих городу на месте преступления арестовывать и в тюрьмы забирать, судить и карать иметь право могут, апелляцию в более значительных делах к воеводе разрешать, а с лицами шляхетского происхождения, обычаев других городов, имеющих право Магдебургское, основать и доложить. Печати для утверждения актов, писем, использовать надлежит инициалы A.L., выбитые на гербе (картуше) красном. Изготовление пива, водки, мёда, а также привоз их с других мест и держание шинков, никому разрешена не будет, кроме тех, у которых от воеводы будет разрешение. Граждане (обыватели) в делах относящихся к Магдебургскому праву и с него вытекающих свобод, к суду задворного асессорского всегда принадлежать будут, и о которых неисполнение воеводой до тех судов должны быть прихваны, и под протекцией нашей королевской всегда оставаться должна».

Герб Юзефрода. 1776 р.

Вид Юзефрода-Балти. Малюнок Яна Генріха Мюнца. 12.08.1781.

Фрагмент карти «Брацлавське воєводство. 1793 р.»

Другим під тією ж датою привілеєм був дозвіл короля на проведення ярмарків: у вівторок після св. Трійці і наступного дня після Покрова.

В цей час знаходилися в місті 100 будинків, а в передмісті 28 будинків зобов'язаних платити подимний податок.

За річкою лежить місто Балта, населене татарами.

У 1780 р. Балта зазнала чергового лиха – епідемію чуми, про що свідчить рапорт від 26 листопада 1780 р. київського коменданта до його ясновельможності Головнокомандувачеві генерал - фельдмаршалові графові Петру Олександровичу Румянцеву-Задунайському.

У видавництві Варшавського університету в 1982 р. вийшла книга про Яна Генріха Мюнца «Ілюстровані подорожі по Польщі і Україні (1781-1783)», складена Ельжбетой Будзинською. На сторінці 106 – 12 серпня 1781 р. – вид Балти і Юзефрода – дерев'яний міст над річкою Кодима визначає кордон між Польщею і підданими Османській імперії, турецькою Фокшан-Балта.

«На переднем плане видна таможня, которая давала хороший доход, тут всегда квартировал небольшой отряд кавалерии Речи Посполитой для охраны тамо-

Пожежна каланча

женников. Несколько чиновников находятся также на турецкой стороне с целью таможенного сбора и т.д. При въезде на мост поставлен столб с овальной доской и нарисованным гербом. Мост содержится на средства двух стран. Торговля в Балте была ранее очень оживленной, но после того, как русские выселили из этой местности татар (между Бендерами, Очаковым и Балтой), уже никто не имеет работы.

Местность плодородная, грунт глинистый, покрытый перегноем и смешанный с ним. На севере чудесный лес, население небольшое, на возвышенности костёл, обнесённый валом, парапетом и рвом. Больше домов (сотня дворов) находится с левой стороны, жители – земледельцы и еврей-купцы.

Широта 47 52, долгота 47 5 в милях на северо-восток от Ягорлыка и Днестра, в 13 милях на восток от русского Орла, что над Бугром и 16 милях от Бендер. Зарисовано 10 августа 1781 года, смотря в северном направлении.»

З приходом сюди князів Любомирських почався підйом землеробства, промислів, торгівлі на Брацлавщині. Найвищого розквіту магнатська економіка досягає в 1760-1790 рр., при цьому зберігаючи старі феодальні стосунки, чинш, спадкове користування селянами землею з регулярною платою за неї, потім продуктовою ренту.

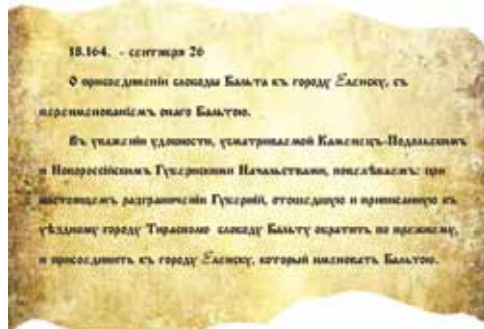
З'являються все нові і нові поселення. Вони згодом увійшли до складу Балтського повіту, який до 1793 року повністю був сформований.

Російський період

Після чергової війни між Росією і Туреччиною за Ясським мирним договором 1791 року містечко Балта відходить у Скатеринославське намісництво Російської імперії, а в 1973 р. Юзефгород і усі володіння Любомирських при другому розділі Польщі увійшли до складу Російської імперії. Юзефгород в 1795 році перейменували в місто Єленськ Вознесенського намісництва. При новому адміністративному діленні на губернії в 1797 р. утворюється Кам'янець-подільська губернія. Діло двох поселень визначає документ того часу:

Указ імператора Павла I:

(Повне зібрання законів Російської імперії з 1649 по 1900 рік. Том 24, с.753)

З того часу Балта стає повітовим містом величезного повіту Подільської губернії, до складу якого входить 1 місто, 13 містечок, 829 населених пунктів з територією 6824,5 верст (7555 кв.км).

Сюди увійшли усі володіння Любомирських, які знаходилися раніше на півдні Брацлавського воєводства.

По опису міста, що складається в 1798 р., видно контури, що вже склалися, нинішньою Балти: 2 православних церкви, католицький костіол, старообрядницька каплиця, єврейські школи, крамниці, казенні будинки, куплені у князя Любомирського, прованські магазини, обивательські будинки з садами і городами, казенний сад, переритий каналами, борошняний млин, кладо-

Подільська губернія (фдміністративний поділ)

Герб Балтського повіту.
1801 р.

Герб міста Балта.
1852 р.

Юліуш Коссак
«Кінний ярмарок у Балті»
1874 р.

Юзеф Брандт. «Ярмарок у Балті». Полотно, олія, 1874 р.

Табунники у Балті

вище християн, кладовище євреїв.

Визначена мережа доріг, що розходиться: на міста Тирасполь, Одесу, Ольгополь, містечко Саврань, сіло Бендзарі і інші поселення. У той час вже існувало село Олександрівка, заселене в основному польськими селянами, засноване князем Олександром Любомирським.

Герб, який застосовувався у Балтському повіті з 1801 року: на щиті - половина поля переораного, половина - степового, посеред паханого проходить вал.

Місто Балта почало стрімко розвиватися. 20 червня 1852 р. був затверджений герб: щит, розділений на 2 частини: у верхній – герб Подільський, а в нижній – блакитний із золотим житнім снопом і таким самим кадуцеєм.

Юзеф Хельмонський. «Торгівля кіньми у Балті». Полотно, олія, 1879 р.

Табунник. 1879 р.

Герб зображував поширену в місті торгівлю хлібом.

У Балті проводилося 6 ярмарків. Один з них – Троїцький міжнародний, славився продажем тварин, особливо коней. У деякі роки товарообіг доходив до 3 000 000 крб. Студи заганялися табуни коней з Херсона, Бессарабії і Поділля, бувало 7 тисяч і більше голів.

Польський письменник Фредерік Краузе в 70-х рр. XIX ст., розповідаючи про ярмарки, що відбуваються у Балті, писав наступне: «...ярмарки на крупний рогатий скот. Главная проводиться на Зелёные праздники, и останавливается лагерем в поле, так как город не может вместить всех гостей. Несколько тысяч отборных волов, наилучших, седых, с высокими рогами, выкормленных на балтских, херсонских и бессарабских степях, стоят, как армия. Тут обычно целая Подолия, Волынь, а также из заграницы купцы, закупают целые табуны. Ярмарки балтские имеют характер восточный, встретишь тут серба, турка, молдаванина. Музыка цыганская играет сарабанду. Продолжается две недели...»

Побували тут же на них знамениті польські художники Іосій Брандт, Юліуш Коссака і Йосиф Хельмонський. Вони увічнили Балтський ярмарок у своїх полотнах, акварелях, які нині зберігаються у Варшавській Національній Галереї, а також у приватних колекціях.

Залізничний вокзал ст. Балта. Фото до 1917 р.

Єврейська лікарня. Фото до 1917 р.

Будівля чоловічої гімназії з 1910 р.
(Корпус школи-інтернату № 1).

Талмуд-тора. (Корпус школи № 1 імені Олесь Гончаря).

Школа початку XX ст.

Інші ярмарки були місцевого значення. У Балті проживали знамениті купці, багато хто з яких був старообрядцями. Торговий центр, що розвивався, в основному належав єврейському населенню.

Існувало спеціалізованих магазинів і крамниць більше 40 найменувань, з них тільки галантерей – 31, мануфактури – 68, бакалей – 74, існувало 13 готелів і безліч заїжджих дворів.

У 1865 р. була побудована перша в Україні залізниця Одеса-Балта, що зв'язала великий торговий центр з Одеським портом, що також сприяло збільшенню товарообігу балтських ярмарків. Станція Балта знаходилася на території Херсонської губернії.

Сім'я Борисова проклала шосейну дорогу від центральної вулиці Балти Великої Купецької до станції, проїзд по цій дорозі був платний. Економіка міста до початку XX ст. значно зміцнилася. За статистикою було понад 75 фабрик і заводів, ремісничих закладів (на деяких фабриках числилося по 6 чоловік і більше), були ковбасна, цукеркова, тютюнові фабрики, чавунно-ливарний, 5 шкіряних, 8 цегляно-черепичних заводів.

На відміну від бурхливого розвитку економічних стосунків, розвиток освіти проходив складним шляхом. У кінці XVIII століття існували тільки єврейські школи. Тому до початку XIX століття основна частина населення була неписьменна.

У 1825 р. багаті власники земель порушили питання про відкриття польської школи у Балті для дітей різних національностей, але царський уряд не підтримав цей почин. В цей час у Вінницьку гімназію поступило 26 учнів – вихідців з Балти. У Балтском повіті існувало всього 8 церковних шкіл, які налічували від 10 до 29 учнів.

Сьогодні складно уявити, на якому рівні освіти знаходилося місцеве населення і як важко було прогресивній людині добитися хоч якоїсь просвіти людей.

Після 1866 р. у Балті існувала двокласна школа, згодом дві церковно-приходські школи. У 1903 р. була відкрита жіноча прогімназія ім. Пушкіна і знаходилася вона в корпусі нинішнього педучилища. У 1910 р. була відкрита чоловіча гімназія (нині будівля школи-інтернату №1), побудована під керівництвом заступника міського голови Одольського Федора Михайловича, і комерційне училище. У 1913 р. знаменитий меценат З. Писаревський побудував Талмуд-школу (нині в ній розміщується школа №1) і єврейську лікарню.

На початок ХХ століття місто і повіт досягли апогею свого розвитку. Згідно з переписом 1910 р. в повіті були 502 043 людини, у Балті – 27 891 (православних і старообрядців – 12 379, католиків – 565, протестантів – 13, магометян – 10, євреїв – 14 924 людини). Місто мало 74 вулиці, освітлювалося гасом і електрикою. Водопроводу не було, жителі користувалися водою з артезіанських колодязів і з річки Кодима. У місті Балта налічувалося до 75 фабрик, заводів і ремісничих закладів.

Структура Управління складалася з 5 відділів Земельного Самоврядування, 6 відділів Міністерства внутрішніх справ. Міністерство фінансів обчислювалося 6 відділами, Міністерство Праці і інші – одним відділом. Повітова Землевпорядкувальна комісія мала 1 відділ, Міністерство юстиції – 8 відділів, Міське самоврядування – 3 відділи, а також поштово-телеграфну контору I класу.

Духовенство мало 6 представників, Міністерство народної освіти – 5 відділів. Були Балтський комітет Російського товариства Червоного Хреста, лікарня Земська, лікарня Єврейська, в'язниця, лікарня при в'язниці, лікарня безкоштовна.

* * *

Народонаселення – один з основних економічних показників. Істотно вплинуло на економічний розквіт Балти єврейське населення. Уперше на Україну євреї масово емігрували з Європи (багато – з Польщі) після Люблінської унії в 1569 р.

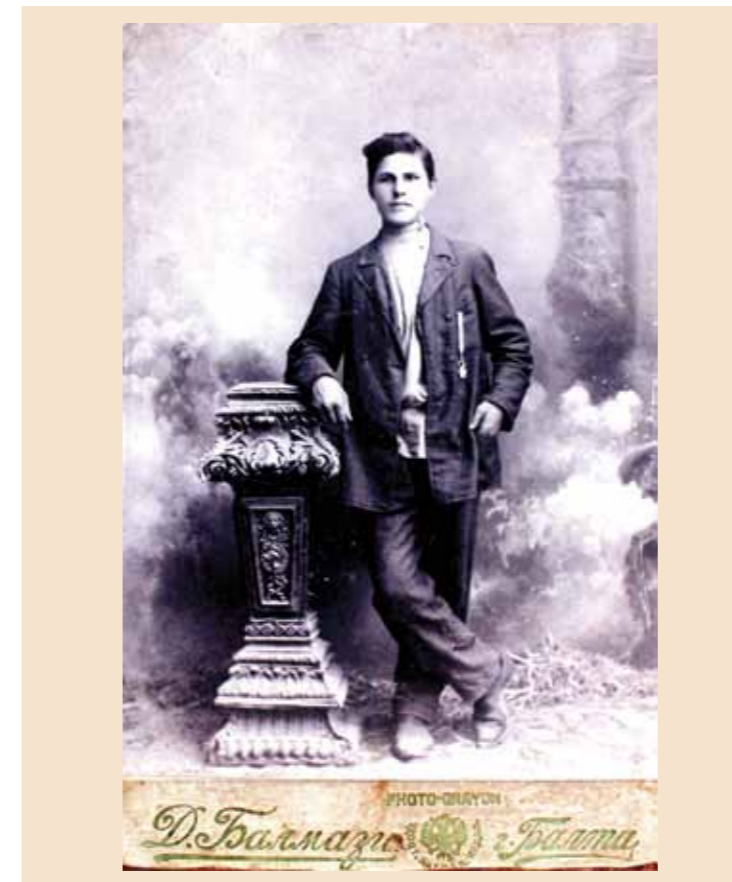
Євреї, що заселили поселення Юзефгород-Балту з самого їх зародження, пережили важкі і страшні часи, погроми, вбивства і грабежі в 1768 р. Коли місто Балта відійшло до російської імперії, для єврейського населення були визначені зони осідлості. 21 грудня 1791 р. Катерина II видала указ, згідно з яким євреї не мають ніяких прав записуватися в стан купців у внутрішніх губерніях Росії. Уперше сформувалася “лінія єврейської осідлості”, в яку увійшла і Подільська губернія. Новим положенням про лінію осідлості 30 травня 1835 р. вона була підтверджена. До кінця ХІХ століття на Поділлі торгівлею і наданням послуг займалися понад 80% євреїв.

Політика держави заважала розвитку

Вид на Балту. Художник Б.Кольцов

єврейської общини, ущемляла права єврейського населення, але це сприяло розвитку Балтщини.

У Росії після реформи Олександра ІІ посилювалися протиріччя в суспільстві і після його вбивства народовольцями 1 березня 1881 р. поглибився розкол в суспільстві на націоналістичний і ліберальний.

Розгорнулася антисемітська кампанія. По імперії прокотилися єврейські погроми, що пов'язані з економічним станом населення, які викликали стрибок злочинності в містах.

31 березня 1882 р. у Балті на другий день православної Пасхи умисна бездіяльність влади призвела до того, що велика частина єврейського населення була розорена: 976 будинків, 278 крамниць і 31 винний льох, 211 людей було поранено, 12 убито, зафіксовані більше 20 випадків згвалтувань.

Ці сумні події викликали хвилю еміграції євреїв в Америку і міжнародний розголос подій.

Після цього у Балті був організований центр Сіоністського руху на Поділлі, Волині і Бесарабії.

Також пройшли погроми в 1905 році, а 1919 рік був для Балти украй трагічний. Під час громадянської війни місто неодноразово переходило від більшовиків до петлюрівців, які влаштували єврейський погром: багато людей постраждало, був позграбований і спалений торговий центр, багато євреїв втекли в Одесу.

І не дивно, що уродженець Балти Самуїл Шварцбарт 25 травня 1926 р. в Парижі застрелив Симона Петлюру. Існує декілька версій про причину цього вбивства.

Але слава про ту Балті ще продовжувала поширюватися. Ось що пише одеський журналіст про Одесу: «...Одесса – это как маленький Париж, с оттенком большой Балты...».

Балтський етнос доповнюють і представники інших національностей та релігій. Ще в ХVІІІ столітті Балта була заселена старообрядцями, які побудували каплицю св. Макарія, було також декілька молитовних будинків. Проживали старообрядці компактно і вулиці відповідно називалися Нижньоруська – нинішня вул. Шонина, Середньоруська – вул. Калинина і Верхнеруська – вул. Петровського. Займалися старообрядці в основному торгівлею і городництвом, серед них було багато майстрових людей.

* * *

Церкви і храми Балти свідчать про безліч релігійних напрямів.

Костьол св. Станіслава. Богослужіння проводилися вірменською мовою та латинською мовами. Община відносилася до Кам'янець-Подільської дієцезії. Був утворений Балтський римсько-католицький деканат, до складу якого входили ще 9 костьолів. Після 1866 р. деканат перейшов в Луцько-Житомирську дієцезію до 1920 р. За даними 1913 р. у Балтському костьолі було 2106 чоловік вірян.

На лівому березі р. Кодыма, нижче костьолу св. Станіслава, в 1803 р. був закладений собор на честь Різдва Пресвятої Богородиці, який будували протоієрей, перший настоятель Товстийський, і церковний староста Іоанн Томпофольський. Храм був освячений в 1816 р. При соборі з 1880 р. існувала церковно-приходська школа. У підвальному приміщенні цього собору знаходилися поховання видатних людей міста.

На протилежному березі річки Кодыма знаходилася Миколаївська церква, побудована в 1824-1828 рр. священником Феодосієм Левицьким і церковним старостою Петром Соколовим. Раніше поруч був дерев'яний храм, побудований ще в XVIII столітті. Тут з 1878 р. існувала церковно-приходська школа.

Настоятель цієї церкви Феодосій Левицький народився в с. Коритне 11.01.1791 р. в сім'ї священика, закінчив Подільську семінарію в 1915 р. В 1824 р. був запрошений в Санкт-Петербург для зустрічі з царем Олександром I, з яким неодноразово проводив бесіди на релігійні теми після 1825 р. Отець Феодосій служив в Миколаївській церкві до самої смерті, помер у 54-річному віці. У його житті було багато випробувань, він вів благодійну діяльність, відкрив притулок для престарілих і хворих. Підтримував єврейське населення. Його на Подолі вважали святим. Мрією його була будова у Балті чоловічого монастиря.

Цей монастир був побудований в 1908 р. і на його честь названий Феодосіївським. У нім знаходилася церква св. Трійці на два приходи. Настоятелем Балтського Феодосіївського монастиря був єпископ Балтський Амвросій. Тут отримав перший духовний сан ієродиякон, а потім 19 квітня 1909 р. ієромонах отець Інокентій (Іоанн Левизор).

З того часу у Балті почався релігійний рух молдавського населення. Отець Інокентій проводив свої проповіді молдавською мовою, що викликало в офіційній церкві утиски і гоніння з боку царського режиму.

Балтський костьол св. Станіслава. Художник Б. Кольцов.

Святий отець Феодосій Левицький

Ієромонах отець Інокентій

Миколаївська церква. Фото до 1917 р.

Церква св. Трійці у Феодосієвском монастирі

Балтський Свято-Успенський собор. Фото початку XX ст.

Балтський Свято-Успенський собор

У 1883 р. благочинним першого Благочинного округу Балти був Іоанн Родзяновський, який подав ідею щодо будівництва нового собору, оскільки старий був невеликий і дав тріщини. У кінці XIX століття був закладений фундамент, проектував собор архітектор Нестеров.

Будівництво було закінчене і освячений був собор в 1915 р. в ім'я Успіння Святої Богородиці.

Останнє відродження собору почалося в 1998 р. Зусиллями старшого протоієрея отця Василя (Фоміна) будівля відремонтована і сьогодні є однією з головних архітектурних прикрас Балти.

Картина Б.Кольцова

Велика єврейська община мала за даними 1891 р. 17 молитовних будинків і синагог. Знаходилася у Балті Савранська синагога, яку побудували вихідці з містечка Саврані. Були у Балті 3 синагоги Хасидів, знаменитий цадик Баал Шемтов (Бент – добрий пастир), за даними 1910 р. казенним рабином був Роземблат Мойсей Гершкович.

Поселення старообрядців у Балті відноситься до 1748 р. Як відомо, старообрядці з'явилися внаслідок несприйняття проведеної патріархом Никоном реформи і розколом Російської Церкви в 1666 р. Згідно з наявними відомостями, першими поселенцями-старовірами міста були вихідці з чернігівських старообрядницьких слобод. У місті старовірами було засновано три величезні вулиці. Головною причиною поселення старообрядців у Балті слід вважати не лише право на вільне віроспо-

відання, але й активний розвиток міжнародної торгівлі, оскільки турецька фортеця «Балта» стояла на межі двох суміжних держав - Речі Посполитої і Кримського ханства. З того часу «турецьку» сторону Балти (у протиположності «польській») називають «російською» стороною.

З початку в місті було побудовано тільки дві старообрядницькі церкви, але потім, незважаючи на перешкоди уряду, відкрито ще одну.

Швидке збагачення балтських старообрядців висунуло їх на видне місце не лише в Подільській губернії, але і у всьому старообрядницькому світі. Активна життєва позиція балтських старовірів зумовила подальші шляхи розвитку міста. Із заснуванням в 1846 р. у Білій Криниці (Буковина, Австро-Угорщина) старообрядницької церковної ієрархії, сталося підвищення й Балти, оскільки населений пункт виявився на шляху з Москви до Білої Криниці. Наявність капіталу дозволила заснувати тут Балтську єпархію, яка стала однією з перших в Російській Православній Старообрядницькій Церкві. Офіційна резиденція Балтського єпископа знаходилася в Куренівському Микільському чоловічому монастирі Ольгопольського повіту Подільською губ. (нині Чечельницький р-н Вінницької обл.). Першим єпископом став житель м. Балти – Варлаам (у миру Василь Омелянович Рымарев).

Балтська старообрядницька єпархія мала величезні розміри. Вона охоплювала старообрядницькі приходи Київської, Подільської, Волинської, Херсонської, частини Бессарабської та Полтавської губерній. Балтському єпископові підкорялися

Свято-Микільський храм

Чорнобильський Пустинно-Микільський чоловічий монастир, Замошенський Казанський жіночий монастир, Черкаський Покровський жіночий монастир, Куренівський Успенський жіночий і Куренівський Микільський чоловічий монастир.

Дуже цікава історія російської старообрядності Балти, але виклад цього не є метою нашого видання.

Нині старообрядницька Балта поступово відновлює свою минулу значущість. Під патронатом сімейства Кольцових побудований новий храм. Керував будівельними роботами Борис Анисимович Кольцов. У той час він був головою місцевої старообрядницької громади, архітектором створеного храму. Значні об'єми будівельних робіт і оформлення інтер'єру церкви виконувалися Б.А. Кольцовим власноруч.

Новий храм. Картина Б.Кольцова.

Голова старообрядницької общини, будівельник, художник Б.Кольцов.

Картини Б.Кольцова

У числі прихожан Балтського деканату були великі землевласники.

На початку XIX століття землевласники на території повіту в основному були польського походження, які сповідували римсько-католицький обряд. Після польського повстання в 1830-31 рр. в учасників – великих землевласників – урядом Російської імперії були конфісковані землі з маєтками.

Так, були конфісковані землі у графа Вацлава Ржевуцького – знаменитого мандрівника, любителя української культури, який у своїй резиденції м. Саврань Балтського повіту розводив знаменитих арабських скакунів.

Багато репресивних акцій здійснено по відношенню до сім'ї графів Собанських. Маючи маєток в с. Ободовка Ольгопольського повіту, вони побудували костюл, що входив до складу Балтського деканату. Один з них – Ісідор (1796-1847 рр.) – в 1818 році був проводирем Балтського повітового дворянства. Графи Собанські володіли землями в селах Чернече, Плоске, Каєтанівка (названа на честь Каєтана Собанського), Козацке.

Родові поховання графів Собанських знаходяться в с. Ободовці і п.м.т. Чечельник.

Родина Белина-Бжозовських мала у Балтському повіті маєток в Ракулянському лісі. У володіння (близько 5 000 га землі) входили села Шляхове, Криничкі, Ракулово, Крижавлін. Ці маєтки у кінці XVIII століття Бжозовські придбали у графів Собанських.

Основна резиденція Бжозовських знаходилася в с. Соколівка (територія Крижопольського району Вінницького області), де вони побудували палац, сахарозавод.

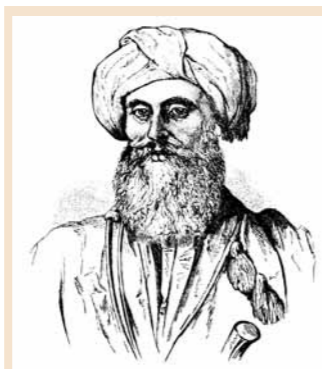
У Балті вони мали будинок, в Одесі ними в середині XIX століття був побудований неоготичний палац (зараз в цій будівлі знаходиться Морський Транспортний Банк по вул. Гоголя, 2).

Для проведення угод з продажу зерна за кордон одними з ініціаторів будівництва залізниці до м. Балта були графи Бжозовські. Маючи також землі і маєток в с. Харитиновка Ананьївського повіту Херсонської губернії, графам Бжозовським дуже вигідно було мати поруч залізничну станцію.

Вважається, що назва селища Білино походить від першої частини їх прізвища «Белина».

У 1858-59 рр. у с. Шляхове граф побудував православну церкву в ім'я Різдва Пресвятої Богородиці.

У 1830-і роки граф Зенон Ісідор Антоній Белина-Бжозовський був обраний проводирем дворянства Балтського повіту. Його заслуги перед Балтою великі. Як відмічав генерал-губернатор, ним організовано було

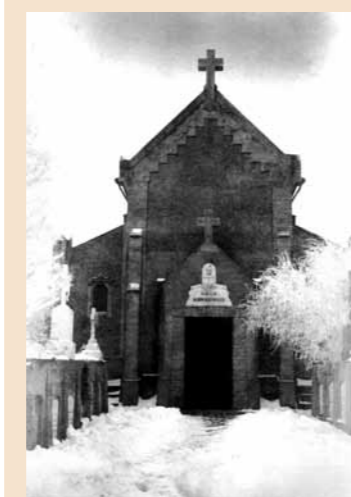
Граф Вацлав Северин Ржевуцький (1784-1831).

Граф Ісідор Собанський. Фрагмент гравюри 1817 р.

Герб Собанських

Палац в с. Ободовка (фото), картина, каплиця, внутрішній вид

Герб Белина-Бжозовських

Граф Зенон Ісідор Антоній Белина-Бжозовський (1806-1897)

Будинок Бжозовських

Граф Едвард Роникер

Герб Роникер

очищення річки Кодими, розпочато мощення вулиць, була встановлена охоронна будка на ринку, він почав закладку бульвару у Балті, за його ініціативою були прориті осушувальні канали. Бачачи його організаторські здібності, його обрали в м. Камянець-Подольську проводирем дворянства губернії. Після смерті похований в с. Ободовка.

На території Балтського повіту в с. Гонората знаходився маєток графів Роникер, які були в спорідненості з останнім польським королем Станіславом Августом. Граф Едвард Роникер в 1862 р. був проводирем дворянства Балтського повіту.

Жителі Балтщини польського походження і в подальшому прославили наш край.

Знаменитий польський пілот-винищувач генерал-пілот Станіслав Скальський (27.09.1915 - 12.11.2004) народився в 1915 р. в м. Кодима Балтського повіту, де був хрещений в костюлі Перетворення Господнього Балтського деканату. Вчився в 1933 р. в реальній гімназії ім. С. Конарського, після - в школі політичних наук у Варшаві.

У 1935 р. – закінчив курс пілотажу літаків в Луцьку.

У 1936 р. – навчався в школі підхорунжій пілотів в Денбліні.

Після розподілу Скальський залишився в 142 винищувальній ескадрильї в 4 льотному полку.

У вересні 1939 двічі стартував на перехоплення німецьких літаків. Через Румунію добрався у Францію і потім в Англію, воював над небом Франції, Південної Африки, служив в Англії.

Здійснив 321 бойовий виліт, збив 22 ворожі літаки.

Пілот-винищувач генерал-пілот Станіслав Скальський.

У наш час нащадки знаменитих родів Белина-Бжозовських, Собанських, Роникер проживають на території Польщі. Вони іноді приїжджають в наші місця і відвідують могили своїх предків і території, де були їх родові гнізда.

Кілька разів приїжджав в с. Ободовку і пмт. Чечельник представник роду Собанських пан Михайло. Він хоче відновити родові усипальні.

Михайло Собанський, нащадок роду Собанських. (Варшава, Польща)

У 2010 р. приїжджав у Балту нащадок графів Белина-Бжозовських пан Антоній зі своєю дружиною пані Євою. Вони відвідали будівлю палацу князів Любомірських (педагогічне училище), костьол св. Станіслава, оглянули будинок Бжозовських.

Будинок Бжозовських (XIX ст.)

Приїжджав також в с. Гонорату нащадок роду Роникер пан Марек з Кракова.

Костьол в ім'я Покрови св. Йосипа (побудований кн. Любомірським, 1751 р., п.м.т. Чечельник).

Каплиця в п.м.т. Чечельник, родові поховання графів Собанських

Одна з надгробних плит

Один з нащадків роду Белина-Бжозовських пан Антоній (справа) зі своєю дружиною пані Євою

Нащадок роду Роникер пан Марек з Кракова

Корабель «БАЛТА»

Делегація з Балти з капітаном на кораблі «БАЛТА»

Делегація з Польщі під час зустрічі з керівництвом Балтського району і представниками громадськості і бізнесу.

Делегація Тарновського повіту на чолі із старостою Мечиславом Красом під час відвідування Балти і переговорів з керівництвом Балтського району

Гіслямова

З Польщею та іншими європейськими державами Балтщина пов'язана і останніми роками.

На Гданьській судноверфі ПНР було побудоване і спущене на воду 10 квітня 1987 року судно розмагнічування СЗ-586. 24 листопада 1987 року на борту був піднятий прапор СРСР. 9 березня 1988 року судно було прийняте до складу ВМФ СРСР.

Влітку 1977 року при розділі ЧФ судно передане до складу ВМС України і йому було присвоєно назву «БАЛТА». Відтоді корабель гордо носить назву нашого міста і ми є його шефами.

Корабель «БАЛТА» є флагманом допоміжного флоту ВМС України, на якому розміщується командування допоміжного флоту.

Корабель бере участь в усіх парадах, залучається для забезпечення міжнародних заходів і виконання спеціальних робіт.

У 2010-2011 роках Балтський район взяв участь в проекті «Енергозбереження без кордонів» за програмою польсько-українського співробітництва, заснованою на скандинавських стандартах. Виконавцем проекту є Фонд збереження енергії (м. Гданьськ, Польща).

Представники Фонду відвідали Балту та ознайомилися з деякими об'єктами для розробки пропозицій по підвищенню енергоефективності.

Делегація Балти і Балтського району на запрошення Фонду виїжджала в м. Гданьськ, де вивчала досвід впровадження енергозберігаючих технологій та використання альтернативних джерел енергії.

У 2011 році Балтський районі Тарновський повіт (Польща) організували обмін делегаціями з метою вивчення можливостей співпраці. Підготовлена угода між Балтською районною державною адміністрацією (Одеська область, Україна) та Тарновським повітом (Малопольське воєводство, Республіка Польща) про торгівельно-економічне, науково-технічне і культурне співробітництво.

За 3 останні роки громадські організації міста і району реалізували 6 соціально-значимих проектів, підтриманих Black Sea Trust for Regional Cooperation, National Endowment for Democracy і Міжнародним фондом «Відродження».

Співпраця з міжнародними фондами триває.

*Балта - городок приличный,
Городок что надо.
Нет нигде румяней вишни,
Слаще винограда.
В брынзе, в кавунах, в укропе
Звонко день базарный;
Голубей гоняет хлопец
С каланчи пожарной...*

*Эдуард Багрицкий,
«Дума про Опанаса»*

